

2023-06-02

Finansdepartementet

Remissvar av betänkande av postfinansieringsutredningen SOU 2023:4

Mottagarens referens: Fi2023/00486

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) har anmodats inkomma med synpunkter på ovan rubricerade remiss och önskar framföra följande synpunkter.

SAMMANFATTNING

Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA som är en expert- och beredskapsmyndighet och har ansvar för sjukdomsövervakning och beredskap hos djur i Sverige, är helt beroende av att prover från svenska djur kan skickas av veterinärer, lantbrukare, privatpersoner, företagare med flera till en rimlig kostnad från hela Sverige inklusive glesbygd och nå SVA inom två dygn. Myndigheten befarar att ett genomförande av de föreslagna förändringarna kommer att innebära att SVA:s möjlighet att utföra sitt uppdrag allvarligt påverkas.

Mot bakgrund av omvärldsläget behöver tempot i återuppbyggnaden av totalförsvaret öka. En del i detta påskyndade arbete innebär att samhällsviktig verksamhet och samhällsviktiga funktioner ska beaktas och prioriteras. Brev- och posttjänster berör en samhällsviktig funktion. En ökad prioritet av brev- och posttjänster i den civila beredskapen måste inkluderas inom den samhällsomfattande posttjänstens ansvar.

Det är alltså rimligt att förvänta sig att en samhällsomfattande posttjänst kan säkerställa att samhällsviktig verksamhet som är beroende av att skicka fysiska försändelser fungerar i fredstid såväl som vid kris och under höjd beredskap. Privata aktörer kommer inte att kunna lösa detta till fullo, framför allt inte i glesbygd till exempel inre Norrland, Gotland med fler ställen då det inte är ekonomiskt lönsamt för dem.

Staten måste alltså gå i god för att prover kan sändas till en rimlig kostnad, inom rimlig tid, från hela Sverige till den plats där de ska analyseras. Om detta inte tillgodoses kommer färre prov att tas med risk för att ha sämre kontroll på sjukdomsläget i Sverige, och en ökad användning av antibiotika när man inte har ett provsvar och därmed ökad risk för resistensutveckling. Detta äventyrar smitt- och djurskydd. Enskilda djur och gårdar kommer att få vänta längre tid på att korrekt diagnos ställs och därmed ökar lidandet för djuren och påverkan på djurvälstånd. Lantbrukares kostnader för störningar i produktionen ökar.

Det är bekymmersamt när förslaget till ändrad brevdefinition (där brev endast får innehålla skriven text) innebär att även små provrör måste skickas i paket och lämnas in på inlämningsställe för spårbarhet. I dagsläget skickas den absoluta merparten av inkomna analysprover till SVA som brev. Ofta väger de under 150 gram, vilket är under gränsen för vad som får skickas som paket.

Det måste i hela landet och även i glesbygd finnas en infrastruktur med inlämningsställen med användarvänliga öppettider och på rimliga avstånd. Detta så att man lätt kan lämna in prover och ta emot försändelser utan att behöva resa långa sträckor. Försändelsen måste nå laboratoriet inom två dygn för att prover ska kunna analyseras på ett kvalitetsmässigt sätt. Det är ett statligt ansvar att det finns en fungerande logistikinfrastruktur i Sverige, även i de delar av landet där sådana tjänster inte har kommersiell bärkraft.

Utredningens konsekvensanalys uppvisar stora brister. För att den framtida samhällsomfattande posttjänsten, inkluderande infrastruktur och transporter, ska kunna fungera vid fred, kris och krig måste de samhällsekonomiska aspekterna även beakta totalförsvarets behov. En tydligare samhällsekonomisk konsekvensanalys bör ligga till grund för de aktörer som är beroende av en robust posttjänst i fred, kris och krig. Konsekvenser för SVA är inte utredda avseende sjukdomsövervakning i Sverige, djurvälstånd och risk för ökad användning av antibiotika och resistensutveckling.

BAKGRUND

SVA ansvarar enligt sin instruktion (Förordning 2009:1394) för en systematisk och regelbunden insamling och analys av djurhälsoinformation för att vägleda beslutsfattande, så kallad sjukdomsövervakning. Sjukdomsövervakningen är del av samhällets beredskap mot smittsamma sjukdomar och hjälper myndigheterna att upptäcka och agera på nya smittor på ett tidigt stadium. Sjukdomsövervakningen bidrar också till stärkt konkurrenskraft för Sverige, då resultaten används för att demonstrera vårt goda djurhälsoläge internationellt.

Sjukdomsövervakningen bygger på prover som skickas till SVA från hela landet framför allt av privatpersoner, anställda veterinärer och småföretagare. Det handlar om fysiska försändelser som idag i hög grad går med svarspost (brevtjänst) och som läggs på gula brevlådor, eftersom detta är vad djurägare och veterinärer ute i landet har tillgång till på ett enkelt sätt och dygnet om. För att proverna ska hålla kvalitet när de når laboratoriet är det viktigt att förmedlingen är snabb och pålitlig.

Prover där det finns misstanke om epizootisk sjukdom går med bud och betalas av Jordbruksverket, men detta utgör endast en liten bråkdel av de prover som analyseras vid SVA.

SPECIFIKA SYNPKUNKTER

1. **Samhällsomfattande posttjänsten:** Det är rimligt att förvänta sig att en samhällsomfattande posttjänst kan säkerställa att samhällsviktig verksamhet som är beroende av att skicka fysiska försändelser fungerar i fredstid såväl som vid kris och under höjd beredskap. Ur SVA:s perspektiv måste den samhällsomfattande posttjänsten kunna leverera paket med prover från hela landet inklusive glesbygd och

komma till SVA inom två dygn och till en rimlig kostnad. Det är av stor vikt att paket ingår i den samhällsomfattande posttjänsten, i synnerhet om brevdefinitionen ändras.

2. **Nedmonterad infrastruktur:** En förändrad infrastruktur för brev- och posttjänster kommer utifrån totalförsvarsperspektivet innebära konsekvenser på en viktig samhällsfunktion. SVA har tidigare lyft att transportfunktionerna i posttjänsten behöver fungera i fredstid om det ska finnas en rimlig chans att de ska fungera i kris och krig (sid 136).
SVA erfar tyvärr att privata aktörer redan idag kan diktera villkor som går utanför det som krävs för transport av säkra försändelser av det slag som SVA är beroende av. Sådana villkorsändringar har tidigare gjorts av PostNord utan dialog och utan konsekvensanalys. Exempel på detta är förbud mot att lämna in försändelser av typ UN3373 hos ombud.
3. **Infrastruktur för expedition och inlämning:** Det måste finnas möjlighet att skicka prover och ta emot försändelser från hela landet till och från SVA. Detta innebär att expedition och inlämningsställen ska finnas i hela landet på rimliga avstånd från avsändaren/mottagaren och dessa inlämningsställen behöver ha användarvänliga öppettider.
4. **Leveranstid:** För merparten av de prover som kommer till SVA måste analysstart ske inom två dygn från provtagningstillfället för att bibehålla god kvalitet (internationella/EU-krav). Det är därför av stor vikt att försändelser kan distribueras från insändaren till SVA inom två dygn oavsett var man bor i Sverige.
5. **Prissättning:** Ifall alla prover i framtiden måste transporteras som paket så är det viktigt att det sker till ett rimligt pris särskilt för prover av låg vikt.
Prissättningen för att skicka prover från glesbygd får inte vara diskriminerande, dvs det ska kosta lika mycket att skicka försändelse med prover till SVA oavsett var man bor i Sverige. Det behöver finnas en infrastruktur så att man lätt kan lämna in prover utan att behöva transportera sig långt till ett inlämningsställe.
6. **Paket /ändrad brevdefinition:** En ändrad brevdefinition (2§ postlagen 2010:1045) där bara skriven text får skickas som brev gör att alla provförsändelser måste skickas som paket. Det innebär att veterinärer, lantbrukare, privatpersoner, företagare med flera inte längre kan posta proverna i en gul brevlåda utan måste lämna in via ombud eller PostNord företagscenter så att paketen är spårbara. Det är redan idag svårt att lämna försändelse hos lantbrevbärare eftersom de endast kommer varannan dag. Ifall brevdefinitionen ändras och man går över till paket så måste dessutom regelverket avseende paket ses över då det idag inte går att skicka paket med vikt under 150 gram (1, 2).
7. **Digitalisering - allt kan inte skickas digitalt:** Digitalisering är bra, men det får inte leda till att posttjänster avvecklas. Allt går inte att skicka elektroniskt. Det finns

fortfarande, och kommer alltid finnas, behov av snabb befordran av fysiska försändelser med låg vikt och som innehåller till exempel prover från djur.

8. **Sjukdomsövervakning:** SVA:s roll är att följa och analysera sjukdomsläget hos vilda, tama, land- och vattenlevande djur i landet. Om det blir för krångligt eller för dyrt att skicka prov eller att prover inte kommer fram inom två dygn kommer färre prov att tas med risk för att ha sämre kontroll på sjukdomsläget i Sverige, ökad användning av antibiotika och därmed ökad resistensutveckling. Detta äventyrar smitt- och djurskydd. Enskilda djur och gårdar kommer att få vänta längre tid på att korrekt diagnos kan ställas och därmed ökar lidandet för djuren och djurvälefärdens påverkas.
9. **Hela Sverige ska leva:** Sverige måste ha en snabb och tillförlitlig fysisk posttjänst som fungerar i hela landet både i tätort och glesbygd. En väl fungerande samhällsomfattande posttjänst bidrar till att människor kan leva och driva konkurrenskraftiga företag i hela landet. Många av de som bidrar till Sveriges sjukdomsövervakning är i praktiken veterinärer, lantbrukare och småföretagare på landsbygden. Det är angeläget att prov kan sändas och nå SVA inom två dygn för att prover ska kunna analyseras på ett kvalitetsmässigt sätt.
10. **Djur i glesbygd:** Glesbygdens djursjukvård har rätt till snabba provsvar för att kunna ge rätt behandling till djuren, då en fördröjning utgör en risk för såväl djurvälstånd som utveckling av antibiotikaresistens. En försämrad postservice har alltså en direkt negativ påverkan på möjligheterna att bedriva lantbruksföretagande i glesbygd och i förlängningen kommer Sveriges livsmedelsförsörjning att påverkas.
11. **UN3373:** Förenta nationerna, FN/UN har infört internationell klassificering och krav för försändelser med biologiska prover med noggranna och tydliga packinstruktioner med minst tre täta packlager, detta för att proven ska kunna gå i ett vanligt postflöde. I Sverige har PostNord krav att försändelser som är klassificerade som UN3373 endast kan postas på gul brevlåda eller lämnas in på PostNord företagscenter. En ändrad brevdefinition gör att prover klassificerade som UN3373 måste skickas som paket och kan därmed inte längre postas på gul brevlåda. SVA ser att det finns en uppenbar risk att det i glesbygd kommer bli oerhört långa avstånd till PostNord företagscenter och därmed svårt att sända prover till SVA inom rimlig tid. Merparten av prover till SVA klassificeras som "Undantaget veterinärmedicinskt prov" och postas idag ofta på gul brevlåda.
12. **Omvänt - Enskilda företagare skickar till SVA:** SVA vill uppmärksamma regeringen på att regelverk där företag skickar ut försändelser till enskilda inte är tillämpliga på SVA:s problematik. För SVA råder det omvända, dvs privatpersoner/veterinärer/ enskilda skickar in prover till SVA. Detta måste kunna ske på ett enkelt sätt. (Segment C2X på paketmarknaden, sid 362)

KONSEKVENSER

Om det blir för krångligt (för långa avstånd till inlämningsställen eller för korta öppettider på dessa) eller för dyrt att lämna in och skicka prov eller att prover inte kommer fram i tid kommer färre prov att tas med risk för att ha sämre kontroll på sjukdomsläget i Sverige, ökad användning av antibiotika när man inte har ett provsvar och därmed ökad resistensutveckling. Detta äventyrar smitt- och djurskydd. Enskilda djur och gårdar kommer att få vänta längre tid på att en korrekt diagnos kan ställas och korrekt behandling sättas in och därmed ökar lidandet för djuren och djurvälståndet påverkas.

En ändrad brevdefinition skulle innebära att t.ex. små prover inte längre kan skickas som brev. Det ändrar förutsättningarna då det blir svårare med inlämningen särskilt i glesbygd eftersom paket måste lämnas in för spårbarhet och stor risk att transporttiden för paket särskilt från glesbygd blir för lång tid för att prover ska kunna analyseras med god kvalitet.

Utredningen har tagit upp en del av de negativa konsekvenser som utredningen innebär för Sveriges djur och SVA. SVA ser konsekvenserna som stora och de skulle medföra betydande försämring och försvårar arbetet med att upprätthålla den goda djurhälsan och smittfriheten som vi har i Sverige.

REFERENSER

1. PostPaket (Produktkod 27). Tjänstevillkor (för kontant betalande kunder). Gäller from 2 maj 2023 [Tjänstevillkor Postpaket \(postnord.com\)](https://postnord.com) Informationen hämtad 2023-06-01. Minimivikt: 150 gram per paket. (Kommentar från SVA: privatpersoner som skickar till SVA)
2. PostNord Parcel. Tjänstevillkor (för kontant betalande kunder). Gäller from 2 maj 2023. [Tjänstevillkor för PostNord Parcel](https://postnord.com) Informationen hämtad 2023-06-01. Minimivikt: 150 gram per kollo. (Kommentar från SVA: Företagstjänst, SVA använder dessa när adresskort skickas ut till insändaren)